

Economia libertății: alternativa anarho-sindicalistă la capitalism

Solidarity Federation

2003

Cuprins

Prefață	4
Introducere	5
1. Miturile piețelor libere	6
Logica pieței?	8
Mese gratuite?	10
Minciuni și obscenități	11
Ajutoarele de Stat	12
Cumpără acum, plătește curând	14
2. Comunismul libertar	15
Cum să începem	18
Solidaritatea în secolul 21	20
Capitalism versus solidaritate	21
Consumerism versus calitatea vieții	22
Viața în comunitate	24
Proprietatea privată versus împărțirea egală	25
3. Democrația și planificarea	26
Democrația directă	28
Democratizarea viitorului	29
Planificarea de bază	30
Chestiunile non-economice	32
Chestiunile economice	33

Dinamici de planificare	34
Calcularea costului	35
Democrația economică	37
Concluzie	38

Prefață

Federația Solidaritatea (Solidarity Federation) este secțiunea britanică a mișcării globale anarho-sindicaliste. Anarho-sindicalismul înseamnă democrație directă – democrație de jos în sus – fără politicieni și partide, manageri de companii sau lideri de sindicat. Democrația directă înseamnă că deciziile sunt luate de către toți cei prezenți. Prin urmare, nu putem fi prescriptivi cu privire la cum ar funcționa o economie viitoare decentă. Acest lucru va fi decis de oamenii care vor ajunge acolo, în momentul acela. Sperăm că se va întâmpla curând, și că toată lumea va fi implicată. Până atunci însă, ar fi o abandonare să spunem că „vom rezolva asta mai târziu”, și când va fi cazul, să ne trezim cu principii abstracte și concepte neclare. Așa că, ne-am gândit că ar fi util să elaborăm un model detaliat (dar nu strict) despre cum ar putea funcționa această economie a viitorului. Acesta este rezultatul:

Introducere

Se face presupunerea că nu există nici o alternativă viabilă la piața liberă (capitalism). TV-ul, ziarele, politicienii și alții par să accepte această ipoteză. Mulți alți oameni arată însă cât se poate de clar că piața liberă este rădăcina celor mai multe dintre problemele noastre sociale moderne; și totuși, chiar și ei se simt neputincioși în fața acestei mantre: „nu există nici o altă cale”. Într-adevăr, oricine vorbește împotriva capitalismului e adesea pus la zid, fără drept de apel și cu furie, de cei care susțin că, fără piața liberă, am fi prinși în capcana inflației ridicate, a șomajului foarte mare, și într-un sistem în care bunurile de care toți avem nevoie vor fi foarte puține sau vor lipsi cu desăvârșire. Aparent, am avea nevoie de piața liberă pentru a supraviețui.

În realitate, avem nevoie de piața liberă atât timp cât dorim să continuăm prelungirea suferinței și mizeriei pe care aceasta o provoacă pentru milioane de oameni. Întrebarea este, ceea ce ar putea fi mai bun decât asta? Această lucrare pune în discuție modul în care am putea organiza o economie, care nu doar să înlocuiască piața liberă capitalistă cu o alternativă umană, dar să și ajute la rezolvarea altor probleme majore care sunt create de „democrația” de tip occidental.

De la bun început, putem demonstra trei lucruri. În primul rând, în orice societate modernă avem nevoie de o economie – un mijloc de a vedea pe ce consumăm munca și resursele noastre, cât de mult și ce să producem, și cine și cât ar trebui să beneficieze de variatele bunuri și servicii disponibile. În al doilea rând, ideea acestei lucrări nu e de a oferi un model, manifest, set de reguli, analiză definitivă sau plan. Economiile viitoare pot fi locale și bazate pe auto-suficiență, și pot fi și destul de minimale și ad-hoc. Pe de altă parte, cel puțin o parte a economiei poate fi mai sofisticată, în special dacă societățile viitoare doresc o mulțime de mărfuri complexe, care necesită un anumit grad de producție centralizată. Oamenii, atât din prezent cât și din viitor, ar trebui să aibă autonomia de a decide ce fel de economie doresc. Scopul acestei broșuri este pur și simplu de a prezenta unele idei și de a sugera modalități concrete prin care ne putem îndrepta către un sistem economic mult mai bun. În al treilea rând, nu suntem interesați de teorii abstracte. Orice economie „nouă” trebuie să fie dezvoltată din punctul în care suntem acum. Punctul din care plecăm noi acum este reacția noastră față de capitalism și piața liberă. Ținând cont de aceste observații, această broșură are trei secțiuni principale.

Prima secțiune arată unde a ajuns acum capitalismul, ce nu funcționează la piața liberă, și de ce avem nevoie de o alternativă. Mulți dintre noi știu instinctiv că „piața liberă” este un sistem greșit din cauza faptului că duce la concentrarea obscenă a profitului, bogăției și capitalului în mâinile câtorva. Aici, vom încerca să explicăm de ce se întâmplă asta, simplu, concis și clar, folosind numai logica.

Cea de a doua secțiune vorbește despre comunismul libertar (anarhismul), despre ce înseamnă acest concept aplicat în practică, și despre cum ar putea să funcționeze. Prezentăm câteva idei despre comunitate, solidaritate, colectivism și individualism, și rolul lor atât în societatea actuală, cât și în cea viitoare.

A treia secțiune se referă la rolul planificării în economie. Economiștii au discutat întotdeauna virtuțile și problemele planificării economice. Știm sigur acest lucru: așa cum a fost aplicată în Rusia sovietică nu merge. În capitalism, planificarea se face doar pentru a obține profit, în timp ce noi spunem că planificarea poate fi folosită pentru a organiza cu succes o economie mai umană.

În final, vom trage concluziile referitoare la economia anarhistă și vom rezuma principalele lucruri pe care le-am identificat ca fiind și bine de știut, și folositoare ca obiectiv. Acesta nu e nici primul, nici ultimul cuvânt despre economia alternativă, e, mai degrabă, undeva la mijloc între cele două.

1. Miturile piețelor libere

Piața liberă este considerată acum ca fiind salvatoarea întregii umanități. De la sfârșitul Războiului Rece și prăbușirea Uniunii Sovietice, învingătorii au pretins pur și simplu dreptul de a ne controla viitorul. Băieții buni au câștigat, și acum democrația occidentală, susținută de economia de piața liberă, în curând va răspândi pace și prosperitate în fiecare colțișor al lumii. Încă mai există probleme, dar acestea pot fi puse pe seama fanaticilor islamisti și a altora care doresc să stea în calea progresului. Ei vor fi învinși de Occidentul condus de America, care e hotărâtă să stabilească o nouă și „justă” ordine mondială, bazată pe capitalismul global.

Noua ortodoxie este foarte rar contestată (într-adevăr, din septembrie 2001 simple întrebări sunt de multe ori respinse cu furie, ca simpatii teroriste). De asemenea, mitul pieței globale, promovată atât de intens de către cei puternici, aduce beneficii enorme – pentru cei bogați și puternici. Așa cum diferența dintre venituri este din ce în ce mai mare, la fel și diferența de putere, și astfel doar vocile celor bogați și puternici pot fi auzite – la urma urmei, aceștia dețin rețele de televiziune, ziare și formatori de opinie.

Deloc surprinzător, ei cred că totul merge chiar bine – însă nu-și pot acoperi tot timpul ochii ca să nu vadă catastrofa din ce în ce mai mare. Dezavantajul în care se găsesc e indicat de tăcerea deplină pe care o păstrează asupra costului îndurat de marea majoritate a populației lumii. Prăpastia dintre bogați și săraci, atât în interiorul societății, cât și între emisfera nordică și cea sudică, e din ce mai largă și mai adâncă. Dar nu se oprește doar la asta: puterea este tot mai concentrată în mâinile celor puțini pe seama celor mulți.

În spatele vâlvății extravagante a propagandei capitaliste, ideea că trăim într-o societate care este condusă de „piața liberă” este pur și simplu o glumă tâmpită. Realitatea modului în care economia funcționează pe teren nu este niciodată discutată. Când ați văzut ultima dată un reportaj în mass-media, care să încerce să dezvăluie realitățile modului în care funcționează economia? Mass-media scot la iveală de multe ori cruzimi comise de indivizi, și pot vorbi chiar despre slăbiciunea instituțională, dar niciodată nu pun la îndoială existența zeului numit piața liberă. Comparați această situație cu era sovietică, când existau relatări periodice în Occident, care dezvăluiau realitățile și deficiențele economiei sovietice. Nu contestă nimeni că economia sovietică a fost un dezastru, dar ideea e că în acele vremuri cel puțin mai vorbeam despre o economie alternativă. Dacă adevărul despre modul în care economia chiar funcționează ar fi subiect zilnic al programelor de știri, ar deveni curând clar că economia nu e condusă de principiile pieței libere. Pentru că, e condusă în fiecare zi de către cei bogați și puternici, așa cum vor ei. Nu forțele pieței sunt cele care conduc economia, ci nevoile, dorințele și ambițiile tuturor celor care, împreună, controlează viața politică, economică și socială a societății.

Logica pieței?

Deci, nu avem o piață liberă – orice sugestie în acest sens este, de fapt, o minciună. Dar, dacă am avea o economie de piață liberă, cum ar funcționa ea, potrivit teoriei economice? De fapt, teoria rareori trece dincolo de paginile cărților, mai ales pentru că are atât de puține asemănări cu realitatea și cu lumea în care trăim, încât este doar o idee abstractă. Piața liberă ar trebui să fie spațiul în care bunurile și serviciile să fie tranzacționate în mod spontan, fără nici un fel de planificare sau control din partea guvernelor. Piața liberă ar trebui să fie rezultatul acțiunii persoanelor fizice, care își urmăresc propriul lor avantaj, precum și al cumpărării și vânzării libere. Apare concurența, ceea ce duce la o gamă largă de prețuri pentru bunuri, ceea ce implică și asigură faptul că toți din societate își permit să le plătească. Prin înregistrarea cererii noastre pentru nevoile noastre și dorințele private în termenii a cât de mult suntem dispuși să plătim și pentru cât de mult suntem dispuși să vindem, piața acționează ca o „mână invizibilă” (potrivit lui Adam Smith), ghidând de la sine ce să fie produs și ce să fie consumat. Atât timp cât piața rămâne în afara interferenței guvernelor și băgăreților, se presupune că ar trebui să aibă ca efect o creștere continuă în bogăția și bunăstarea fiecăruia dintre noi. Chiar dacă se pare că unii oameni devin mult mai bogați decât restul, acest lucru este bun, deoarece va face, în cele din urmă, ca ei să *cheltuiască* mai mult și să ofere mai multe locuri de muncă. În acest fel bogăția „se scurge de sus în jos” spre restul societății.

De fapt, teoria pieței libere a fost dezvoltată pentru micile economii regionale care au existat în feudalismul Evului Mediu european târziu. Prin urmare, această teorie nu are cum să se potrivească cu realitatea actuală a societăților integrate la nivel global și a tehnicilor moderne de marketing. În lumea inventată a concurenței perfecte, consumatorul este cel care conduce. Este suficient să spunem că teoria pieței libere a fost dezvoltată după ce capitalismul a intrat pe scenă, ca un mijloc de a explica modul în care sistemul funcționase deja până atunci. Dacă cineva ar fi susținut-o în prealabil, fără îndoială că defectele evidente ar fi ieșit la iveală, și ar fi fost abandonată ca o idee care n-ar funcționa în practică. Și desigur, nici nu funcționează.

Pretextul că am trăi într-un sistem al pieței libere, reglementat de concurență și condus de către consumatori, este susținut doar pentru că de acest sistem beneficiază elita mondială. Se evocă o lume de companii lipsite de putere și consumatori puternici, în care oricine poate porni propria companie pentru a-și crea propriul lui Microsoft sau propriul lui Ford – poveștile marelui vis american. Teoria pieței libere, de asemenea, ajută la promovarea unei noțiuni false despre democrația occidentală. Capitalismul – sugerează această teorie – ar fi „democratic”, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere politic. La fel cum ne exprimăm prin vot în alegeri, prin cumpărarea produsului „A” în loc de produsul „B” am exprima un vot și în economie. Din moment ce, așa cum susține teoria, consumatorul este rege, fiecare achiziție individuală pe care o facem contribuie la deciziile colective ale societății cu privire la modul în care resursele limitate și forța de muncă sunt cel mai bine utilizate.

Numai că, în realitate, concurența face exact pe dos față de ce susține teoria. În loc să țină puterea unei companii sub control, concurența îi dă și mai multă putere acestei companii. Efectul este o centralizare și consolidare, din ce în ce mai mari, a puterii în mâinile celor puțini care controlează producția. Cel care e mai slab pe piață e executat cu spatele la zid, și astfel diversitatea (de producători) e din ce în ce mai mică.

Istoria reală a capitalismului este una a monopolizării continue. A avut loc în primul rând la nivel de regiuni, apoi a trecut la nivelul economiilor naționale, și acum monopolizarea se extinde din ce în ce mai mult la nivelul întregii economii mondiale. De la IT, asigurări și servicii bancare, la supermarket-uri

și industria manufacturieră, un grup mic de companii domină piața. Odată ce ajung în această poziție (de monopol asupra pieței), nu numai că dețin puterea în domeniul lor, dar și acționează împreună cu alte monopoluri dominante pentru a exercita puterea în comun asupra tuturor aspectelor societății.

Prin publicitate, companiile generează piețe de desfacere pentru produsele lor. În mod constant se chinuie să prezinte o societate virtuală, în care aproape toată lumea poate să le cumpere produsele. Chiar și cei mai săraci pot intra în lumea strălucitoare prezentată de publicitate, prin simpla cumpărare a unei perechi de blugi sau a unui nou telefon mobil – care sunt vândute mai mult ca un stil de viață, decât ca un produs. Consumul este portretizat ca un scop în sine, o evadare temporară din corvoada muncii de zi cu zi. Nu e de mirare: consumul a devenit mult mai concentrat asupra momentului, hedonist și motivat de plăcere.

Folosind concentrări uriașe ale averii generate de profit, companiile pot din ce în ce mai mult să influențeze și să creeze aspirații sociale și culturale. Mass-media sunt controlate pentru că trăiesc din publicitate, așa că trebuie să se conformeze la comenzile marilor afaceri. Acesta e un drum fără întoarcere – nu există nici un echilibru de forțe, există doar o singură forță, care, rostogolindu-se ca un bulgăre de zăpadă, devine din ce în ce mai mare. Astfel, cultura Coca-Cola se răspândește inevitabil pe tot globul. Chiar și în cele mai sărace țări, singurele „soluții” sunt oferite sunt cele care vin de la capitalism, ceea ce înseamnă că și va fi nevoie de și mai multe alte „soluții”, tot capitaliste.

Unicul scop al companiilor este de a crea cerere, pentru a-și asigura un profit din ce în ce mai mare. Logica capitalismului este că societățile trebuie să reinvestească în mod constant profiturile, dacă nu vor să se prăbușească. Companiile nu pot sta pe loc. Departate de lumea statică a teoriei pieței libere, în realitate, capitalismul este în continuă expansiune, în căutarea unui nou profit. Asta este ceea ce îi conferă dinamism. Companiile trebuie să creeze în mod constant noi piețe pentru noi bunuri și servicii, fie că sunt cele mai noi tehnologii de internet, sau chipsuri cu o nouă aromă.

Mese gratuite?

În cursa pentru profit, mediul înconjurător este tratat ca și cum ar fi un prânz gratuit. Din moment ce daunele aduse mediului nu sunt, în general, suportate direct de către companii, acestea nu au un impact asupra profitului, cel puțin pe termen scurt. Protejarea mediului înconjurător ar fi un cost suplimentar nedorit, așa că, acei concurenți care-l ignoră fură cursa și ajung mai departe. Astfel, există o întrecere între cine poate reduce costurile mai mult, cum ar fi cheltuielile pentru protecția mediului sau salariile decente. Câștigătorii vor fi, în general, cei cărora le pasă cel mai puțin de mediu și de muncitori.

Desigur, capitalismul ține cont de protestele ecologiștilor, dar numai atunci când acestea le amenință direct și imediat profitul. Prin urmare, companiile vor investi în încercarea de a anula protestele ecologice. În mod ironic, întrucât distrugerea mediului la nivel global continuă în același ritm, capitalismul investește mai mult în mituirea guvernelor și în bugete uriase pentru campanii de imagine, al căror scop e subminarea protestelor ecologiștilor. Capitaliștii investesc bani în caritate ecologică și în drepturile omului și altele asemenea, ca un cadou ieftin pentru a crea aparența că le-ar păsa și pentru a încerca să lase impresia că este totul OK, că există un echilibru în capitalism, la care companiile contribuie prin etica lor.

Dar chiar și capitaliștii cei mai greu de cap și mai rigizi trebuie să înțeleagă că, dacă lucrurile nu se schimbă radical, pământul, așa cum îl cunoaștem, este condamnat. Cu toate acestea, ei sunt transfigurați de și încremeniți în logica capitalismului, și sunt prinși în capcana cursei de zi cu zi, pe termen scurt, de a face mai mult profit decât cel de lângă ei. Capitalismul pare că a pătruns într-o anumită condiție umană, care, îi face pe cei prinși în cursă să-și inverseze prioritățile, în același mod în care boala poate păcăli de multe ori corpul să aibă o reacție negativă, care face ca sănătatea să pară mai precară, și nu mai bună. Pentru capitaliștii prinși, în actuala goană către distrugere, ce contează e să fie ei primii care câștigă cursa, nu și anume unde ne duce pe toți cursa lor.

Nevoia de a se extinde mereu și constant și de a fi ei primii tot timpul este factorul cheie care face capitalismul instabil, în mod inerent. Istoric, cicluri de supraproducție apar conducând la stocuri nevândute și la criză economică, așa-numitele bule care pleznesc. În timp ce, în teoria pieței libere se susține că materiile prime limitate și munca vor fi utilizate în mod eficient, în realitate, capitalismul este un sistem de risipă și supraproducție. Faptul că singurul lucru pe care-l pot concepe este goana după profit înseamnă că, în mod inevitabil, companiile trebuie să inventeze și mai multe nevoi inexistente pentru a stimula tot mai mult cererea, și așa se explică de ce toate companiile au bugete imense pentru publicitate. Dar chiar și așa, nu poate fi niciodată suficientă cerere pentru a absorbi tot ceea ce se produce. Nu lipsurile sunt problema pe piața pe care saturația cu publicitate o face să fie nestatornică, ci, dimpotrivă, problema vine din faptul că sunt prea multe bunuri, și dintr-un un tip greșit de producție.

Minciuni și obscenități

Într-o lume în care milioane de oameni mor din cauză că nu își pot asigura nevoile de bază, cum ar fi medicina și apa, supraproducția capitalistă ar putea să pară că n-are nici o legătură cu această realitate. Dar aceste milioane de oameni mor din cauza inegalității, și nu din cauza lipsei de resurse colective.

Capitalismul nu produce pentru cei săraci, deoarece ei nu au nici un venit și, prin urmare, nu sunt o sursă de profit. Având în vedere această realitate, dintre toate pretențiile ridicole ale teoriei pieței libere, probabil cea mai obscenă este lauda susținătorilor ei că piața liberă e capabilă să aloce resursele în mod echitabil. În timp ce într-o parte a lumii avem munți de computere aruncate la gunoi, în cealaltă parte a lumii unii copiii mor de foame.

O altă obscenitate este pretenția pieței libere de a garanta că poate produce doar bunuri de cea mai bună calitate. Teoria susține că, în cazul în care consumatorilor li se oferă produse de slabă calitate, ei pur și simplu vor trece la un alt furnizor, abandonând compania care face bunuri de slabă calitate – care poate ori să le îmbunătățească, ori să intre în faliment.

Realitatea e că piețele sunt dominate de un număr mic de companii, care se conduc în primul rând după nevoia de a vinde cât mai multe produse cu scopul de a face cât mai mult profit.

Prin urmare, aceste companii trebuie să facă bunuri care să nu reziste prea mult, pentru a-l forța pe consumator să le înlocuiască într-o perioadă relativ scurtă de timp. Ideea că un consumator se va prinde de șmecherie este greșită, pentru că, în primul rând, companiile produc toate bunurile cu perioadă de utilizare scurtă (deci sunt puține sau nu există produse alternative de lungă durată și, prin urmare, nici o alegere reală nu e posibilă), și în al doilea rând, consumatorii, care sunt asaltați de mii de produse de înaltă tehnologie, nu pot spera să fie în măsură să distingă între produsele bune și cele rele. Prin urmare, mulți oameni cumpără de fapt anumite nume pe care le cunosc deja – și așa apar marca (brandul) și produsele de firmă.

Un obiectiv cheie al capitalismului e de a-i zăpăci pe consumatori. Ultimul lucru pe care-l vor companiile e să permită consumatorului să găsească un șampon mai ieftin care i se potrivește, și să-l cumpere mereu pe acela. Companiile au nevoie să producă mereu și mereu „noi” produse (reambalate, de fapt) care să-i facă pe oameni să plătească pentru ele tot mai mult. Le spun că părul lor va deveni perfect, imediat ce cumpără noul șampon.

Intenția noastră nu e de a spune că a consuma e ceva inerent greșit, departe de noi gândul ăsta. Ce ne trebuie e un sistem economic care să ne permită să maximizăm calitatea vieții de pe urma consumului, și nu să consumăm doar pentru a genera mereu și mereu profituri pentru companii, așa cum e în prezent.

Departe de a fi rigid și static, capitalismul e mereu în expansiune. Pentru cea mai mare parte a secolului 20, puterea companiilor trans-naționale a fost parțial ținută sub control din cauza amenințării mereu prezente a Uniunii Sovietice și a ideilor socialismului. Pentru a-i ține pe muncitori la bord, Statul a fost obligat să ofere asistență socială de bază – luând astfel forma Statului Social – și, cel puțin, să permită discuțiile despre redistribuția avuției. Însă, după prăbușirea Uniunii Sovietice, orice temere capitalistă că muncitorii vor fi atrași spre socialism a scăzut foarte tare. Acum, Statul se întoarce la rolul său tradițional de a ajuta capitalismul să-și mărească profiturile, fără să-i pese prea mult de prețul pe care noi îl avem de suportat, atât în lumea dezvoltată, cât și în cea nedezvoltată.

Ajutoarele de Stat

Această chestiune ne aduce la un alt mit al pieței libere – ideea că Statul nu face altceva decât să ridice obstacole în calea ei și să îi stea în cale. De fapt, Capitalismul nu ar putea exista fără un sprijin masiv din partea Statului, nu ar putea exista dacă Statul nu ar interveni constant pentru a stabiliza un sistem permanent instabil. Așa cum fiecare perioadă de supra-producție duce inevitabil la o criză, Statul crește cheltuielile pentru a stimula cererea. De asemenea, pentru piețele financiare internaționale, astăzi dereglementate, Statul e necesar pentru a monitoriza și a face pe polițistul în sistemul global financiar, cu scopul de a preveni crizele. Prin intermediul finanțelor de stat, adică prin intermediul banilor noștri, Capitalismul e ajutat periodic de Stat, pentru a evita crizele economice. Fie că e vorba de scandalul creditelor din Statele Unite, criza economică din Estul îndepărtat, sau prăbușirea sistemului bancar din America de Sud, finanțele Statului sunt mereu medicamentul administrat pentru a trata gripele Capitalismului. În mod clar, fără intervenția Statului, Capitalismul ar aluneca într-o criză constantă și în stagnare.

Statul sprijină Capitalismul și în multe alte moduri, fără de care Capitalismul nu ar putea supraviețui. Unde ar fi Capitalismul azi dacă nu ar fi avut la dispoziție asistența socială, educația, transportul, cercetarea și dezvoltarea (toate din bani publici), un sistem bancar și un sistem legislativ, accesul la scutiri de taxe și la subvenții (toate din bani publici), dacă nu ar beneficia și de armată și de poliție care protejează interesele capitaliste? Acum, prin intermediul organizațiilor ca Banca Mondială, FMI, Organizația Mondială a Comerțului, Statul asigură profituri și mai mari prin lărgirea și adâncirea prăpastiei inegalității.

Cum ne-am obișnuit deja, totul e îmbrăcat în retorica pieței libere. Competiția crescută, comerțul și dereglementarea, toate au ca scop să aducă o prosperitate și mai mare pe glob. Însă, așa cum am văzut deja, teoria pieței libere are foarte puțin de-a face cu realitățile economice. În timp ce lumea nedezvoltată e forțată să-și deschidă piețele, lumea dezvoltată ridică încet bariere în calea acestora. Comerțul global din ce în ce mai extins permite companiilor transnaționale din lumea dezvoltată să invadeze și să cucerească părțile profitabile ale economiilor din toată lumea, și să stabilească unități de producție, acolo unde costul muncii e foarte ieftin. Transferurile tehnologice ar permite economiilor aflate în dezvoltare acces la tehnologii, așa că țările dezvoltate se asigură că secretomania și protecția oferită de copyright rămân intacte și de nepătruns. Adevărul e că „libera” competiție pe bază egală e ultimul lucru pe care aceste companii-gigant și-l doresc. Competiția dăunează profiturilor, la urma urmei. Oricum, monopolurile multinaționalelor fac profituri uriașe de pe urma lagărelor de sclavi din toată lumea.

Dar profiturile scandaloase de pe urma muncii sclavilor din țările aflate în dezvoltare nu sunt nici așa suficient de mari pentru aceste companii. Și noi, cei din lumea dezvoltată, trebuie să ne dedicăm trup și suflet pentru a crește profiturile acționarilor. Aici, „modernizarea”, „dereglementarea” și „flexibilizarea” sunt cuvintele la modă acum, și sunt folosite pentru a maximiza exploatarea muncitorilor. Înlăturarea drepturilor muncitorilor de a-și apăra slujbele, pentru a permite companiilor să le reglementeze ele singure (ar fi de râs dacă această idee nu ar avea consecințe atât de grave) a dus deja la prăbușirea salariilor pentru o mare parte a clasei muncitoare. Reduceri și mai mari ale protecției sociale și impunerea legilor al căror scop e de a-i forța pe oamenii să muncească pot duce doar la scăderea și mai mare a salariilor și la înrăutățirea și mai mare a condițiilor de muncă. În paralel cu acestea, implicarea din ce în ce mai mare a sectorului privat în transporturi, educație și protecție socială duce la alegerea doar a acelor contracte pe bani publici care sunt profitabile, ceea ce asigură mărirea imensă a profiturilor private pe spatele banilor publici și a publicului, și la o scădere fantastică a calității serviciilor publice.

Efectul inevitabil este o înrăutățire a calității vieții care va fi suportată, în mod disproporționat, mai ales de clasa muncitoare.

Natura Statului se schimbă. Statul-națiune e lăsat în urmă în favoarea unor Supra-State care încearcă să se asigure că cele mai multe profituri vor ajunge la companiile care își au sediile centrale în interiorul granițelor lor. Fie că își au sediile centrale în Europa, în Americi sau în Asia, aceste entități uriașe economico-politice s-au dezvoltat și s-au extins foarte mult în ultima jumătate de secol.

De la prăbușirea Uniunii Sovietice, Europa și Asia au simțit tot mai puțin protecția militară din partea Statelor Unite și au început să conteste dominația economică a Statelor Unite. Istoria capitalismului e una a competiției între entități economice, care se luptă între ele pentru a obține dominația asupra celorlalte. Această competiție a dus la două războaie mondiale și la sute de alte războaie mai mici. Pe măsură ce Capitalismul se extinde, lumea devine direct proporțional mai lipsită de siguranță, iar riscul unui alt uriaș conflict militar între Supra-Statele, care se extind, este enorm.

Cumpără acum, plătește curând

În centrul său, capitalismul e construit pe teorii putrezite, mitice și pline de erori, în jurul cărora bogații și puternicii au creat un aranjament de perdele de fum și de oglinzi, în încercarea de a crea iluzia că totul e OK, că totul merge bine. De fapt, acest sistem nu e benefic aproape nimănui. Chiar și cei care reușesc să strângă avere personală, din economisirea pe seama sau din exploatarea muncii altor oameni, își dau seama că, așa cum spune proverbul, banii nu pot cumpăra nici iubire, nici fericire. De fapt, banii nu pot cumpăra nici unul din lucrurile esențiale de care umanitatea din noi are nevoie și de care calitatea vieții noastre are nevoie. Banii nu pot cumpăra democrație, nu pot cumpăra egalitate, nu pot cumpăra respect de sine (în ciuda a ceea ce ar putea crede tinerii îmbrăcați la patru ace, și care se închină la mașinile scumpe). Nu pot cumpăra interacțiune socială reală, nu falsă – care e însăși inima umanității. Chiar și cu lucrurile pe care banii le pot cumpăra, cum ar fi bunurile, proprietatea, o anumită slujbă și o anumită meserie, banii nu ne duc prea departe pe mulți dintre noi și, așa cum vedem, generează o inegalitate uriașă și opresiune de-a lungul întregului proces. Desigur, într-o lume privatizată, unde totul va fi în proprietatea câtorva oameni, toți vom avea nevoie de bani pentru a supraviețui și pentru a ne asigura nevoile de bază, dar, pe termen lung, capitalismul și banii nu vor putea niciodată să formeze baza unei economii sustenabile, bazată pe maximizarea calității vieții oamenilor.

Intrăm într-o nouă și incertă perioadă, în care mitologia pieței libere e folosită ca propagandă pentru a camufla și pentru a ascunde creșterea concentrată de avere și de putere în mâinile câtorva oameni. Din moment ce capitalismul întotdeauna duce la și mai multe războaie, provocarea pe care o au în față cei care caută un viitor mai drept și mai pașnic e enormă.

Dar deja, lăcomia din ce în ce mai mare și lipsa de onestitate au provocat un răspuns din partea mișcării anti-capitaliste. Dacă acesta va fi să reușească, această nouă mișcare trebuie să aibă în centrul său un sistem alternativ atât la Capitalism, cât și la Stat. Dezbateră și acțiunea trebuie să fie neîntrerupte, iar cerințele să fie lipsite de compromis. În continuarea acestui eseu, vom începe să alcătuim harta unei alternative anarho-sindicaliste la capitalism, ca parte a acestei dezbateri.

2. Comunismul libertar

Pentru anarho-sindicaliști, o alternativă viabilă la capitalism e „comunismul libertar”, iar partea aceasta a lucrării de față descrie și arată cum poate funcționa acesta.

Statele „comuniste” nu mai există, așa că a aduce argumente pentru o societate comunistă ar putea să pară lipsit de realism în acest moment. Dar adevăratul comunism, comunismul libertar, nu înseamnă o economie condusă de un Stat autoritar, așa cum a fost Uniunea Sovietică. Comunismul libertar se bazează pe principiul solidarității într-o societate fără bani. Oamenii muncesc ca o datorie socială, salariile nu mai sunt necesare – „de la fiecare, după cât poate”, iar banii lichizi nu mai sunt necesari pentru a obține bunuri – „pentru fiecare, după nevoile sale”.

O economie comunistă libertară – un sistem fără piață, în care toți au drepturi egale și toți au nevoile asigurate – a fost mereu scopul anarho-sindicaliștilor. Auto-administrarea muncitorilor ar însemna puțin într-o lume a inegalității, în care deciziile sunt dictate de piață. Însă, am avut grijă să arătăm mereu că orice sistem comunist va fi un coșmar, dacă oamenii care îl sprijină nu sunt implicați ei direct în administrarea lui. Anarho-sindicaliștii mereu au insistat să se descrie ca „libertari”, și mereu au demonstrat fără echivoc că se opun comunismului autoritar.

Ce i-ar motiva pe oameni să muncească, dacă nu ar fi plătiți? Răspunsul e solidaritatea. Dar de ce ar trebui să existe un asemenea nivel de solidaritate într-o societate comunist-libertară? Pentru a oferi răspunsul la această întrebare trebuie să ne uităm la economiile moderne și să examinăm ce fel de solidaritate ar putea produce o societate industrială în condițiile corecte. Cum ar putea bunurile să fie alocate fără prețuri? Cum ar putea fi opriți oamenii să ia mai mult decât le trebuie, dacă nu mai e necesar să plătească? Din nou, răspunsul stă în solidaritate și, parțial, în organizarea modului de a determina nevoile oamenilor și de a aloca bunurile potrivit acestor nevoi. Răspunsul la aceste întrebări arată întregul potențial și întreaga valoare a comunismului libertar.

Dacă societatea va dori să continue în orice altă formă decât cea execrabilă în care e acum, atunci umanitatea va trebui să îmbrățișeze idealul comunismului libertar. Acesta e singurul mijloc benefic prin care ne putem garanta libertatea și egalitatea, din moment ce clasele nu vor mai exista într-o societate în care toți vor avea controlul asupra procesului de luare a deciziilor și acces egal la bunuri și servicii. E, de asemenea, și singurul mijloc de a asigura prosperitatea pentru toți, și de a proteja mediul înconjurător.

Într-o societate bazată pe bani, inegalitatea veniturilor va exista întotdeauna, chiar dacă mijloacele de producție vor fi în proprietatea socială, transformând-o într-o societate de clase distincte. În timp, clasa cea mai privilegiată va ajunge să domine viața politică, economică și socială.

Comunismul libertar garantează prosperitatea, ca fiind singura formă a societății în care toată producția e asigurată doar pentru acoperirea nevoilor. Chiar și în Occidentul „prosper”, grupurile care au venituri scăzute se zbat să facă față creșterilor din ce în ce mai mari ale cheltuielilor întreținerii locuințelor. Mulți sunt nevoiți să trăiască în case dărăpănate, să reziste cu mâncare puțină și nepotrivită, iar pe timpul iernii să îndure frigul din lipsa resurselor pentru a se încălzi. O prăpastie rușinoasă există între veniturile claselor, sexelor și chiar și ale grupurilor etnice. Deși e necesar să ne luptăm pentru îmbunătățirea condițiilor materiale ale femeilor, ale grupurilor etnice, ale minorităților și ale clasei muncitoare în capitalism, trebuie să ținem minte că numai comunismul libertar va garanta o egalitate absolută.

Protecția mediului e, de asemenea, garantată. Când producția are ca scop asigurarea nevoilor, și nu a profitului, nu există nici o rațiune pentru a ignora costurile plătite de mediul înconjurător. Nu există nici un interes privat care să intre în conflict cu bunăstarea oamenilor și cu cea a planetei în general. Condițiile mediului uman se îmbunătățesc și ele, pe măsură ce comunismul libertar pune accentul pe îmbunătățirea vieții comunității și pe interacțiunea din interiorul comunității deasupra consumului individual. Societatea devine reintegrată, comportamentele anti-sociale se vor reduce, iar aspectul egoist, negativ al individualismului se va estompa. Dar, e tranziția la comunismul libertar realistă, dat fiind faptul că viața modernă e dominată doar de interesul personal? Unii de stânga susțin că o societate lipsită de bani va necesita obligarea fizică a oamenilor să muncească. Acest lucru e însă sclavie, nu comunism. Desigur, cei care vor refuza să muncească trebuie să fie sancționați, dar singura sancțiune

pe care se bazează acest sistem e cea morală. Baza reală a comunismului libertar e conștiința comunistă care derivă din experiența de zi cu zi a muncii într-o economie comunistă.

Un lucru ar trebui să fie foarte clar. Nimeni nu poate nega comunismul libertar pe motiv că natura umană e iremediabil interesată doar de propria persoană. Palavragiile superstițioși ai religiilor organizate au încercat să ne bage pe gât această prejudecată de 2000 de ani deja. În ultima vreme, traficantii de influență ai pseudo-științelor – cum ar fi „socio-biologia” – s-au alăturat și ei religioșilor. Fapt e că nivelurile de egoism și de altruism sunt efecte ale structurilor sociale. Triburile de vânători nu cunoșteau nici o inegalitate a distribuției hranei. Vânătoarea de obicei era făcută de un colectiv, dar atunci când vânătorul vâna individual, hrana pe care o obținea era împărțită cu restul grupului. Potrivit socio-biologilor, acest lucru ar fi imposibil.

Cum să începem

Dacă oamenii vor munci fără stimulente materiale, trebuie să ne imaginăm o lume în care legăturile sociale între oameni sunt mult mai puternice decât sunt azi, în care legăturile sociale sunt suficient de puternice pentru a ne motiva să ne dăm jos din pat și să mergem la muncă.

Solidariatea există între oameni care au stiluri de viață diferite, și perspective și roluri economice diferite. În societățile triburilor de vânători, de exemplu, dincolo de diviziunea muncii bazată pe diferența dintre sexe, diferite grupuri de indivizi aveau de îndeplinit sarcini sociale diferite, în măsura în care nu aveau nici o alegere personală reală sau putere de judecată. În acest tip de economie, oamenii în mod automat muncesc fără să reflecteze, într-un fel care le e dictat de obiceiuri și e dominat de conștiința colectivă. Această conștiință reprezintă o perspectivă asupra lumii și un cod comportamental împărtășit de tot tribul. E foarte puțin probabil ca conștiința individuală, care există în societățile dezvoltate de azi, să conștientizeze într-un set de gânduri și opinii care nu sunt fixate rigid de către societate și care să varieze foarte mult de la o persoană la alta. Acest tip de solidaritate, avut în vedere de comunismul libertar, lipsește aproape cu desăvârșire.

Viața comunitară a clasei muncitoare până în anii 1950-1960 a presupus un mare nivel de solidaritate și de ajutor reciproc. Desigur, solidaritatea nu era la fel de puternică precum era în triburile de vânători, unde individualismul abia dacă exista, dar era totuși o forță puternică. Asta nu înseamnă că susținem că toată clasa muncitoare era la fel, ci doar că, atunci, oamenii aveau un set comun de experiențe zilnice, o trăsătură care nu e ușor de găsit în comunitățile noastre moderne, atomizate. Muncitorii britanici din secolul 19, trăiau în apropiere de locul unde munceau, în comunități care se bazau pe experiența colectivă a împărțirii a ceea ce aveau, mulți dintre acești oameni lucrând pentru același șef.

Această solidaritate includea „caritatea” informală, care reflecta un anumit nivel de grijă pentru bunăstarea celorlalți din comunitate care azi, în societățile noastre moderne, a dispărut aproape cu desăvârșire. Un studiu asupra vieții clasei muncitoare dintr-o zonă din sudul Londrei la începutul secolului 20 (Pember Reeves, 1979; Round About a Pound a Week: Virago) a descoperit că: „Dacă un om trebuia să se ducă la spital, cât lipsea, comunitatea arăta o grijă extraordinară pentru soția și copiii săi... O familie care trăia de ani de zile pe aceeași stradă era cunoscută și toți cei care trăiau pe acea stradă erau cunoscuți ca oameni care se ajutau unul pe altul în caz de necaz.”

Aceste comunități nu aveau să dureze însă. Industrializarea din ce în ce mai puternică a continuat să aducă în orașe oameni de la țară, lucrători agricoli, rămași fără posibilitatea de a se mai întreține, provocând aglomerări urbane grave, și ducând la răspândirea problemelor de sănătate. De-a lungul secolului 20, muncitorii se mutau din centrele orașelor spre periferie, în suburbii, și din ce în ce mai mult comunitățile vechi din interiorul orașelor erau distruse.

Nivelul de egoism sau de datorie socială, individualismul, solidaritatea care există în societate sunt rezultatul necesităților structurilor sociale și economice. Astfel, conștiința noastră se va schimba dacă societatea noastră și economia se vor schimba. Când modul în care munceam și trăiam era diferit, așa era și conștiința noastră. Pe măsură ce structurile sociale și economice au continuat să se transforme după modele egoiste și negative, la fel și partea negativă a individualismului a fost nevoită să iasă în față și să devină mai puternică. Natura umană poate fi mai mult sau mai puțin direcționată social în mediul propice, dar ar putea un astfel de mediu propice să existe în lumea modernă? Cu siguranță, nu ne putem întoarce la condițiile care au dat naștere ajutorului reciproc din trecut. Societățile moderne ar putea să pară mult prea mari și alienate pentru a face ca ideile anarhiste să fie posibile. Dar, pentru a folosi un clișeu modern groaznic, putem „să gândim în afara cutiei”. Comunismul libertar nu înseamnă

„primitivism”, iar organizarea economică trebuie să fie compatibilă atât cu diviziunea națională a muncii, cât și cu cea internațională.

Solidaritatea în secolul 21

Un tip mult mai progresist de solidaritate poate exista între oameni care au slujbe diferite, ale căror munci combinate asigură nevoile comunităților. Această solidaritate funcționează la fel cum funcționează organele interne dintr-un trup, care sunt diferite, dar tot lucrează împreună, într-un întreg. Prin definiție, oamenii care muncesc într-un sistem economic, care are o diviziune a muncii, nu pot supraviețui numai din efortul propriei lor persoane. Măcelarul (sau crescătorul de legume organice) se bazează pe brutar și pe cel care făcea sfeșnice pentru a-i oferi pâine și lumină. Muncitorii care assemblează computere se bazează pe o diversitate de alți oameni care produc sticlă, plastic, microcipuri, plăci de circuite și monitoare. Producția e posibilă numai ca un lanț de relații dependente una de alta. Fiecare întreprindere se bazează pe o mulțime de alte întreprinderi pentru a se aproviziona cu materie primă, cu aparate, cu utilaje, și pentru a-și transporta marfa. Fiecare consumator se bazează pe eforturile foarte multor altor muncitori, pentru a obține bunurile și serviciile de care are nevoie. Munca unui muncitor e doar o parte mică dintr-un efort colectiv uriaș, necesar pentru a îndeplini nevoile societății întregi. Diviziunea muncii formează legături de dependență și de interese reciproce la scară globală.

Problema capitalismului este că e un sistem anti-social de bani, profit și proprietate privată, care e suprapus peste această structură fundamental socială. Oamenii, care de fapt muncesc cu adevărat în cooperare cu alții, sunt forțați să intre în relații de competiție și de ostilitate reciprocă. Deși, în realitate, oamenii muncesc ca parte din întregul societății, ei de fapt nu simt că fac acest lucru – din cauza capitalismului.

Acest lucru se întâmplă pentru că nu nevoile sunt puse în centrul sistemului economic. Capitaliștii încearcă să forțeze salariile până la cel mai mic nivel dictat de piața muncii. Muncitorii sunt plătiți numai cât să fie profitabil pentru capitalistul care-i angajează. Odată ce nu mai sunt de folos profitului lor, angajatorii se dispersează de ei. Muncitorii simt astfel că sunt un mijloc prin care cineva își atinge un scop, și nu că muncesc pentru a-și asigura lor nevoile. Nu se identifică cu munca lor, și nu simt că fac parte dintr-un proiect comun. E ușor să vedem de ce, potrivit studiilor noastre, numai un sfert dintre muncitori consideră că i-ar avea de partea lor pe manageri și pe ceilalți din alte departamente, care nu sunt implicate direct în producție.

Capitalism versus solidaritate

Această contradicție între sistemul monetar și natura socială a economiei determină natura disfuncțională a vieții moderne. Industrializarea ne asigură nevoile doar distrugând mediul înconjurător, și, astfel, subminând beneficiile potențiale uriașe, pe care acesta le-ar putea aduce. Absența solidarității și a valorilor împărtășite distruge cadrul social în interiorul căruia o economie poate funcționa. În timp ce diviziunea muncii și industrializarea necesită un contact și o comunicare neîntrerupte între oameni, natura anti-socială a capitalismului înseamnă că orașele și metropolele în care trăim împreună unii cu alții au devenit din ce în ce mai lipsite și mai goale de interacțiune socială. Comunitățile se fărâmițează, valorile comunitare au din ce în ce mai puțină influență, și noi devenim din ce în ce mai izolați unii de alții și nu ne mai regăsim printre cei lângă care trăim. O asemenea lipsă de coeziune duce inevitabil la creșterea infraționalității anti-sociale, provocată de interesul din ce în ce mai mic pe care îl arătam celor de lângă noi. Duce și la creșterea din ce în ce mai mare a stresului, a problemelor de sănătate mintală, la abuzul de alcool și de droguri.

Pe când, prin contrast, într-o societate în care mijloacele de producție din industrie nu mai sunt în proprietatea privată și în care concurența impusă de piață dispare, solidaritatea e mult mai posibilă. În acest tip nou de societate, coeziunea socială latentă a unei economii bazată pe diviziunea muncii poate să iasă la suprafață.

Solidaritatea nu-i exclude pe cei care nu se duc să muncească. Creșterea copiilor sau îndeplinirea anumitor responsabilități este o muncă la fel cum și condusul unui autobuz este, sau construirea unei case. De fapt, aceste responsabilități necesită un angajament și o energie mult mai mari decât slujba medie plătită cu salariul (deși îngrijirea cuiva nu implică doar muncă). În societatea capitalistă, familiile mono-parentale, în care părintele nu muncește pentru un salariu, sunt țapii ispășitori și sunt stigmatizate ca fiind o povară în cărucia societății. Orice persoană rațională trebuie să privească o asemenea atitudine, regretabil foarte răspândită, cu stupefacție. Creșterea generației următoare este cu siguranță una dintre cele mai importante contribuții față de societate. Într-o societate post-capitalistă, aspectul muncii de părinte va deveni parte a unei cooperative, un efort social prin asigurarea de mai multe grădinițe și centre pentru îngrijirea copiilor, și prin asigurarea unui sprijin mai mare din partea comunității pentru părinți. Totuși, nimic nu trebuie să submineze legătura emoțională dintre părinți și copiii lor.

Ajungând la chestiunea angajamentului de a munci în comunismul libertar, fapt e că un anumit nivel de angajament de a munci deja există, chiar și în capitalism. Sondajele din ultima decadă au arătat că, în medie, 70 la sută dintre muncitorii din Marea Britanie obțin satisfacție de pe urma muncii pe care o fac. Desigur, trebuie să ținem cont de faptul că ceea ce răspunsurile oamenilor la întrebările sondajelor pot fi foarte diferite de modul în care ei de fapt văd lucrurile. Angajamentul existent pentru a munci poate fi doar aprofundat de experiența de a fi parteneri egali într-un proiect de cooperativă colectivă. Asemenea cifre contrazic presupunerea economiștilor că munca ar fi „o inutilitate”, ceva ce oamenii în mod natural ar evita, dacă necesitățile materiale nu i-ar forța să muncească. Problema reală pentru muncitori e adesea nu munca pe care o fac, ci cum e organizată de către management și cum sunt ei tratați de către șefi și patroni.

Anarho-sindicaliștii nu cred că doar abolirea sistemului actual de management va fi de ajuns pentru a crea comunismul libertar. Avem nevoie să schimbăm și ceea ce producem, nu doar modul în care organizăm producția. E puțin probabil că oamenii vor simți un angajament necesar de a munci, dacă munca are ca singur scop producerea unor forme și mai individualizate de consum. În schimb, munca trebuie direcționată către serviciile publice și către promovarea vieții sociale și culturale a comunității.

Consumerism versus calitatea vieții

Așa cum am văzut, capitalismul și servitorul său, consumerismul, nu au ca scop asigurarea calității vieții. Și mai mult, societățile vestice se confruntă cu ruina serviciilor publice, comune, pe o scară vastă. Efectul combinat al milioanele de decizii individuale de a cumpăra mașini, de exemplu, creează încălzirea globală și distruge calitatea vieții comunitare. Oamenii se urcă direct în mașinile lor și conduc până la supermarketuri care se află la distanțe mari, în centre de cumpărături și în facilități de petrecere a timpului liber, adesea neinteracționând cu nimeni în afară de cei care-i însoțesc. Cu cât împărtășim mai puține experiențe cu oamenii lângă care trăim, cu atât mai puțin ne agățăm de moralitate, și cu atât mai mult crimele sunt din ce în ce mai multe, alcoolismul, abuzul de droguri și alte probleme ale vieții moderne apar.

Pe termen lung, pierderea bunăstării din cauza distrugerii mediului înconjurător, criminalitatea etc vor cântări mai mult decât bunăstarea pe care o obținem de pe urma unei mașini sau a unui televizor. Între timp, consumatorul continuă să consume, așa cum bea un alcool, pentru a uita problemele pe care adicția sa deja le-a provocat. Cumpărarea de mărfuri, cum ar fi mașinile și divertismentul domestic, generează o cerere și mai mare pentru aceleași produse, pe măsură ce alternativele la ele dispar sau sunt distruse și eliminate din viața noastră. Nivelul de consum necesar individului crește, astfel, pentru că schimbările sociale fac ca anumite cheltuieli pentru consum să fie imperative într-un mod care nu a mai existat în trecut. De exemplu, cei mai mulți oameni nu mai pot merge pe jos la serviciu, și nu mai pot găsi mijloace de recreere acolo unde locuiesc.

Progresul social real poate veni numai când o conștiință diferită va înlocui individualismul economic. Deciziile de producție trebuie să se ghideze în funcție de construirea solidarității, a bunăstării tuturor și a interacțiunii sociale. Natura precisă a acestei transformări nu poate fi stabilită dinainte, pentru că va fi produsul nevoilor și dorințelor tuturor oamenilor și al compromisurilor pe care ei le vor face între ei atunci când vor decide ce au nevoie să consume; dar câteva exemple posibile pot fi arătate, totuși:

1. Transportul public ar putea înlocui mașina personală. Noi comunități mai mici rurale și urbane pot fi create acolo unde utilitățile și facilitățile sunt mai apropiate de locuințele oamenilor și interacțiunea va fi astfel mai ușoară.
2. Divertismentul public și cultura ar putea avea întâietate asupra produselor și serviciilor care duc la un stil de viață trăită în izolare. În loc să consume mai multe DVD-uri, CD-uri, și alte forme de divertisment domestic, comunitățile ar putea construi săli de cinema, biblioteci, teatre, și centre de relaxare.
3. Festivalurile, târgurile comunităților și alte evenimente stradale sunt și ele o alternativă la divertismentul domestic, izolat. Noile tehnologii, în loc să producă și mai multă izolare în societate, ar putea promova interacțiunea și solidaritatea prin întărirea calității unor asemenea evenimente și a unor asemenea facilități publice.
4. Mijloacele de comunicare în masă, cum ar fi televiziunea și radioul ar putea fi localizate în interiorul comunităților și ar putea fi administrate de către comunitate, nu doar pentru a difuza programe de „interes local”, ci și pentru a asigura că conținutul va reflecta nevoile și dorințele comunității.
5. Educația ar trebui să fie cu adevărat liberă, cu acces care să permită oricui, oricând, să vină să învețe, și cu acces complet la facilități la toate nivelurile, inclusiv învățarea „aptitudinilor”, dezvoltarea socială și interesul general în educație.

6. Sănătatea și serviciile de asistență medicală trebuie să fie și ele cu adevărat libere, oricând sunt necesare, ar trebui să fie mai răspândite decât sunt acum și ar trebui să fie bazate și destinate asigurării maximizării calității vieții.

Viața în comunitate

Accentul pe comunitate nu înseamnă crearea unui înlocuitor direct la vechile comunități ale clasei muncitoare, și noua conștiință colectivă nu înseamnă că toți trebuie să fie la fel și nu înseamnă în nici un caz crearea conformității. Cheia solidarității e înțelegerea modului în care oameni cu ocupații diferite și cu perspective diferite se completează unii pe alții pentru a promova binele tuturor. Comunitățile locale vor fi reconstruite, odată cu o conștiință internațională mai larg răspândită, bazată pe interconexiunea dintre oameni.

Promovarea unui mod de viață mai colectiv nu e același lucru cu a susține o abordare puritană a vieții moderne. Conștiința comunistă nu înseamnă eliminarea grijii față de noi și a plăcerilor noastre, ci înseamnă adăugarea unei noi dimensiuni la existența noastră. Astfel, comuniștii libertari diferă de alți oponenti ai materialismului, cum ar fi islamistii radicali sau oponenti mai radicali ai societății industriale care pot fi găsiți în mișcarea ecologistă. Comuniștii libertari au în vedere o viață confortabilă, plăcută pentru oameni în viitor, în care tehnologia modernă este unul dintre mijloacele de a găsi distracție și stimulare. Dar, tehnologia trebuie să facă asta unindu-i pe oameni, nu separându-i unii de alții.

Dacă muncitorii simt că ei contribuie la bunăstarea colectivă și la alte moduri colective de a ne asigura nevoile, e mai ușor să ne imaginăm cum vor lucra ei împreună voluntar. Dar ce facem cu cealaltă parte a ecuației comuniste? De ce oamenii nu ar trebui să consume mai mult fără un sistem de prețuri care să raționalizeze consumul?

În comunismul libertar, oamenii apreciază că ei produc un produs social pentru toți ceilalți. O asemenea conștiință colectivă înseamnă că a lua mai mult decât îi trebuie fiecăruia va ajunge să fie văzut în timp ca fiind o acțiune anti-socială. Oamenii vor avea tendința să își limiteze consumul pentru a păstra o conștiință bună și pentru a evita mustrarea socială. În orice caz, a lăsa acest lucru la simpla bunăvoință nu va contracara potențiala achiziționare de către câțiva anti-sociali care vor provoca lipsuri și piața neagră. Astfel societatea va avea nevoie de un anumit control asupra consumului pentru a asigura că produsele nu sunt risipite și nu sunt consumate din lăcomia unora.

Principiile generale pentru distribuirea bunurilor trebuie să fie stabilite pe baze democratice, așa cum vom arăta în cele ce urmează. Acestea vor include un sistem de „raționalizare voluntară”, care în nici un caz nu are legătură cu raționalizarea impusă pe timp de război.

Proprietatea privată versus împărțirea egală

S-ar putea susține că consumatorii nu vor dori niciodată să renunțe la actualul lor simț de „a avea în proprietate” mașini, case, produse consumabile durabile și alte asemenea. Dar ce fel de proprietate au totuși oamenii asupra acestora? Aproape toate casele și o mare parte din consumabilele durabile sunt cumpărate pe credite, pe leasing sau în rate.

Casele sunt în proprietatea băncilor sau a societăților de construcții timp de 20 de ani sau mai mult. Asta înseamnă că proprietarul se bucură o decadă sau două de proprietate sa înainte ca ieșirea la pensie să-l aducă în situația de a se gândi să vândă locuința pentru a plăti pentru îngrijirea sa, sau pentru a se muta într-un azil.

La fel, produsele consumabile durabile rămân în proprietatea magazinului care le vinde până când sunt achitate ratele (la dobânzi foarte mari), cu ajutorul cărora au fost cumpărate. După o perioadă scurtă de „deținere în proprietate” a acestora, e nevoie de repararea lor și de înlocuirea lor, ceea ce aduce noi datorii. Într-o societate de consum, noțiunea de „proprietate privată” e un fel de mit. De fapt, mai degrabă băncile și agențiile de credit ne dețin pe noi, decât noi deținem proprietăți.

Noua conștiință colectivă nu înseamnă suprimarea dorințelor personale de a deține lucruri și de a acționa economic în interesul propriu, nici suprimarea liberei exprimări, nici a libertății de gândire sau a altor aspecte pozitive ale individualității. Mai degrabă, se referă la găsirea unui loc al individului în interiorul colectivității, înțelegerea că libertatea individuală și bunăstarea nu pot fi promovate decât într-un mediu în care toți muncim împreună și ne respectăm unii pe alții, nu ne dominăm unii pe alții. La baza acestei înțelegeri e nevoia de a găsi soluții la problemele curente sociale și la cele legate de mediu.

Într-o societate comunist libertară, conflictele mărunte, anxietățile, și resentimentele, care acum ne ocupă toată viața, vor dispărea. Competiția pentru statut și privilegii, frica de a fi învins în „cursele șobolanilor”, gelozia față de cei de deasupra noastră și disprețul față de cei de sub noi vor fi toate lăsate în trecut, vor aparține istoriei. Comunismul libertar va putea astfel crea condițiile pentru cea mai deplină dezvoltare a potențialului uman. Energiile individualiste vor fi canalizate spre creativitate, spirit critic, diversitate, căutarea și explorarea de noi cunoștințe.

3. Democrația și planificarea

Ca oamenii într-o societate libertar-comunistă să se poată hrăni adecvat, să locuiască în locuințe adecvate și să se poată îmbrăca adecvat, atunci e nevoie ca activitatea economică să fie planificată. Sentimentele spontane de solidaritate și inițiativele locale sunt cu siguranță necesare, dar, ele singure nu sunt suficiente. Anarho-sindicaliștii doresc o societate în care nevoile tuturor sunt asigurate de-a lungul întregii lor vieți, iar acest lucru necesită un efort continuu, coordonat, și nu o activitate sporadică. Necesită, de asemenea, și democrație, cum numai un plan elaborat de implicare a tuturor oamenilor poate duce la asigurarea nevoilor tuturor oamenilor.

Democrația directă

Democrația reală – îi spunem democrație directă – funcționează cel mai bine când luarea deciziilor e făcută de cel mai larg grup cu putință, cum ar fi „adunările de masă” ale comunităților de localnici și ale muncitorilor. Evident, nu putem avea o adunare de masă a tuturor oamenilor care locuiesc într-un oraș, într-o regiune sau pe un continent. Deci, în timp ce prezența la luarea deciziilor trebuie să fie cea mai bună opțiune, aceasta nu e mereu posibilă. Prin urmare, orice proces democratic trebuie să țină cont de cei care nu sunt prezenți la luarea deciziilor.

Cel mai bun mod de a face asta, când o persoană trebuie aleasă să îndeplinească o sarcină, această persoană trebuie aleasă în mod specific pentru a îndeplini ceea ce îi cerem – această persoană trebuie să fie „delegată”. Acest lucru e foarte diferit de „reprezentanții” care sunt parlamentarii de azi sau liderii de sindicat – oameni care au putere totală de a face tot ce doresc timp de câțiva ani, inclusiv de a ne da nouă ordine. Un delegat are mult mai mult de oferit decât un reprezentant, din moment ce delegatul este „mandat” – adică este însărcinat să ducă la îndeplinire o anumită sarcină sau sarcini. Acest lucru e important pentru cei care nu pot ajunge la o întâlnire unde se iau deciziile, dar tot doresc ca părerile lor să fie luate în considerare. Și mai mult, un delegat e „revocabil” – imediat ce face ceva prin care își încalcă mandatul, el poate fi tras la răspundere, revocat și înlocuit, dacă e necesar.

O adunare de masă trebuie structurată astfel încât să nu poată fi deturnată sau furată de un grup sau de un individ. Nu este un loc pentru cei care aspiră să devină reprezentanți sau să își promoveze neamurile, din moment ce furtul e specialitatea acestora. Și mai mult, delegații sunt aleși liber de către cei pe ale căror opțiuni ei sunt mandatați să le susțină și dau mereu socoteală cum au promovat opțiunile oamenilor care i-au delegat. A avea delegați revocabili, și care pot fi imediat trași la răspundere este ceea ce face ca democrația noastră să fie „directă”. Delegatul tău este legătura informațională directă cu întâlnirile la care nu poți participa, și cineva căruia îi acorzi încredere că va face ca informația să meargă mai departe și de la tine și să se întoarcă și către tine, să fie transmisă în ambele sensuri.

Există o mulțime de posibilități pentru cum, unde și pe ce bază oamenii se întâlnesc pentru a decide cum trebuie făcute lucrurile. La întâlnirea dintr-un punct de lucru sau întâlnirea localnicilor dintr-o comunitate, elementul comun este familiaritatea față-în-față dintre vecini și cei care muncesc împreună. Dincolo de asta, grupuri diferite sunt conectate unele cu altele prin intermediul federațiilor, sunt prinse în cadrul unor federații. De fapt, structura generală nu e atât de importantă ca metodele democratice. A fi implicat, direct sau prin intermediul unui delegat, e fundamental pentru a garanta democrația reală, mai degrabă decât insulta promovată de stat și de avocații săi, în care majoritatea nu are în mod real nici un cuvânt de spus.

Democratizarea viitorului

Să presupunem că lucrezi la o tipografie, care se află la marginea orașului; sindicatul tău e ca și cum n-ar exista; iar șeful poluează râul local, afectând astfel întreaga comunitate.

În prezent, statul, în numele nostru al tuturor, îi permite șefului să polueze, chiar dacă noi, în cazul în care am avea de ales, nu i-am permite să polueze. Dar în această farsă de „democrație”, statul dă legi împotriva obstrucționării afacerilor pentru a face profit.

E convocată o adunare și tu și colegii tăi de muncă decideți că puteți și trebuie să opriți această poluare. Cădeți de acord să trimiteți un delegat la adunarea de masă (generală) a orașului pentru a înainta punctul de vedere al lucrătorilor din tipografie. Tipografia voastră a adoptat în acest moment o structură de democrație directă, care asigură comunicare în ambele sensuri prin intermediul unui delegat, însărcinat să respecte un mandat. Procedând astfel, protejați democrația de cei care vor încerca să o încline înspre crearea unor privilegii pentru ei și să o distorsioneze împotriva intereselor comunității. Apoi puteți ignora sindicatele tradiționale. În locul lor, tipografia își formează o organizație la locul de muncă, bazată pe adunarea de masă. Muncitorii, în mod natural și colectiv, se grupează într-o mulțime puternică pentru acțiune. Nu peste mult timp, a fi subjugat de un șef va părea stupid, așa că veți începe să vă organizați locul de muncă voi între voi, fără nici un șef. Foarte repede, să decideți pentru voi va deveni o obișnuință, o a doua natură, vă veți obișnui cu asta. Planificarea și deciziile importante, majore, sunt discutate de toată lumea, în adunări periodice, astfel încât fiecare acționează ca o parte efectivă a unui întreg. De asemenea, toată lumea obține aceleași beneficii, cu salarii egale, zile libere, aceleași privilegii și oportunități, și posibilitatea de a face în mod obișnuit ce muncă îl atrage.

Tipografia voastră poate comunica cu librăriile, cu producătorii de hârtie, și cu oricare alt grup similar atât din zona apropiată de voi, cât și de oriunde din lume. În acest fel, puteți să vă asigurați că ce se produce este valoros și necesar, și că metodele de producție sunt viabile fără consecințe dăunătoare pentru muncitori și pentru mediu. De exemplu, odată ce sabia pe care capitalismul o ține deasupra capului nostru a dispărut, puteți alege să nu poluați râul din apropierea tipografiei.

Desigur, acesta e doar un vis în acest moment, chiar și numai pentru faptul că cei mai mulți dintre noi avem un pistol îndreptat spre tâmplă: mitul pieței competitive. Capitalismul dictează că cei care vor reuși, cei care fac cel mai mare profit sunt cei care taie salariile și distrug mediul înconjurător. Așa că, pentru a vă păstra slujba la tipografie, trebuie să vă țineți gura și să nu spuneți nimic despre poluare.

Locurile noastre de muncă și comunitățile în care trăim pot fi controlate democratic, dar numai în momentul în care suntem gata să aruncăm cât colo brațul mort al statului (care acum asigură acest control). Societatea de azi sufocă dezvoltarea personală în cursa nebună a consumerismului suicidal. A ne elibera și a ne îndrepta către democrație directă este singura cale pentru a asigura viitorul pentru noi și pentru cei care vin după noi – un viitor în care tu, noi, și toți ceilalți suntem incluși și luați în considerare – aceasta este democrația pe care merităm să o avem.

Planificarea de bază

Așa cum am arătat în secțiunea a 2-a, anarho-sindicaliștii doresc să stabilească o societate fără bani, o societate comunist libertară, în care munca e făcută dintr-un simț al solidarității, mai degrabă decât pentru o răsplată materială, iar bunurile sunt stabilite liber într-un sistem de alocare, potrivit nevoilor fiecăruia. Pentru a realiza o asemenea societate, noi propunem un sistem de activitate de planificare economică.

Planificarea nu ar trebui văzută ca o chestiune tehnică, sarcină prea grea sau mărginită. Planificarea economică în mod adevărat democratică e fundamentul cheie al noii existențe sociale eliberate, pe care noi o avem în vedere. În capitalism, individul e ca un atom izolat, lovit din toate părțile de forțe pe care nu le poate controla și care sunt în afara controlului său. Slujbele și mijloacele de trai, avuția și sărăcia, toate depind de forțele pieței asupra cărora noi nu avem nici o influență. În capitalism, economia e stăpânul oamenilor. Într-o societate democratică, într-o economie planificată, oamenii sunt cei care sunt stăpânii economiei. Într-un asemenea sistem, individul înțelege rolul propriei sale munci în atingerea scopurilor și obiectivelor asupra cărora cădem de acord în mod democratic. Indivizii apreciază că bunurile și serviciile pe care le consumă sunt parte dintr-un produs comun al întregii societăți, care este împărțit prin înțelegere reciprocă, și nu pe baza competiției și a triumfului celui mai puternic.

Baza planificării constă în relația dintre locul unde muncim și comunitatea în care trăim. Locurile în care muncim informează comunitățile ce resurse există și ce pot produce. Această informație vine direct de la muncitori înșiși, și nu de la nivelul managementului non-productiv, care e rupt de realitățile muncii, din moment ce muncitorii sunt cei care fac toată munca și știu ce poate fi produs și ce nu poate fi produs. Comunitățile folosesc această informație pentru a elabora un plan, asupra căruia decid democratic, pentru a ghida locurile unde se muncește, astfel încât acestea să folosească cât mai eficient resursele disponibile.

Ghidarea e de asemenea necesară pentru a indica cât ar trebui să consume gospodăriile. De exemplu, care e numărul maximum de pantofi noi pe care o gospodărie și-i permite în mod onest într-un an? Sau numărul maxim de zile pe care îl poate petrece cineva în vacanță în străinătate? Sau la câți ani își schimbă mobila? Pe cât posibil, acestea sunt „rații” voluntare, decise în mod democratic, dar acolo unde există lipsuri, acestea pot deveni obligatorii.

E nevoie de o anumită sofisticare pentru a administra acest sistem de „raționalizare”. E lipsit de sens să alocați pentru toată lumea 4 ouă pe săptămână. Unii oameni nu mănâncă ouă; alții preferă 6, dar fără brânză și tot așa. În cazul hranei, ar putea fi o raționalizare a caloriilor și a nevoilor nutriționale, ținând cont de factori cum ar fi vârsta, nevoia de diete speciale și alte nevoi. Oamenii ar avea dreptul la orice fel de hrană care le asigură nevoile lor, și nu să li se aloce anumite cantități de alimente specifice.

Dincolo de asta, nu toate bunurile sunt consumate de toată lumea. E adevărat că toți avem nevoie de hrană și de o locuință. Aproape toți dintre noi au nevoie de mobilă, de covoare, de un frigider și de o vacanță. E relativ ușor să calculăm cât din aceste produse le trebuie oamenilor și să le alocăm potrivit cerințelor lor. În orice caz, însă, nu toată lumea are nevoie de o vioară, nu toată lumea vrea să învețe să zboare, și nu toată lumea are nevoie de resurse pentru a pleca o lună într-o expediție în Mongolia îndepărtată. În acest caz, oamenii se pot aștepta să arate o nevoie adevărată și un interes puternic în alocarea unui anume produs sau serviciu. De exemplu, unii s-ar putea să explice foarte convingător ce vor să facă cu o licență care le permite să piloteze avioane ușoare.

Alocarea bunurilor poate fi computerizată pentru a înregistra fiecare produs și serviciu pe care îl ia o persoană și pe care îl folosește o persoană, informația fiind stocată pe carduri și putând fi prezentată când cineva cere un produs sau un serviciu. Scopul este acela de a preveni consumul foarte excesiv. De

exemplu, permite personalului dintr-un magazin comunitar să verifice de ce cineva ar cere un costum nou imediat după ce și-a luat deja unul.

Chestiunile non-economice

Un plan eficient care asigură nevoile tuturor trebuie să fie bazat atât pe factori economici cât și pe factori non-economici, și trebuie să reprezinte o interconexiune de nevoi individuale și colective, o balanță între date obiective științifice și sentimente și dorințe subiective. Mediul e unul dintre factorii non-economici cei mai semnificativi. Efectul alegerilor de producție asupra nivelului poluării și a sistemului ecologic în general trebuie luat în considerare. Prin urmare, adunările de masă și consiliile de delegați vor avea nevoie să aibă acces la dovezile științifice, adunate de grupurile de ecologiști, și de alte părți interesate. De exemplu, dezbaterile și deciziile asupra trecerii de la motoarele cu combustie internă la vehicule alimentate cu energie pe bază de hidrogen, sau construirea unei întregi noi infrastructuri pentru a produce electricitate din resurse regenerabile, vor fi în mod categoric necesare. Întreaga economie va avea nevoie să fie echipată pentru eliminarea poluării.

Să luăm exemplul tipografiei de pe malul râului unde, sub capitalism, șeful poluează râul de care se folosește o întreagă comunitate. După ce scăpăm de capitalism, obligația de a face profit va fi un lucru care va aparține doar trecutului, deci nu mai e un stimulent pentru a produce ceva „eficient”, dacă va provoca daune mediului înconjurător, care vor fi mult mai mari decât valoarea a ceea ce e produs. Adunarea muncitorilor de la tipografie decide că singurul mod de a opri poluarea va fi introducerea unui nou proces tehnologic nepoluant. Delegații de la tipografie contactează alte întreprinderi care produc mașinăriile necesare și materia primă necesară și informează adunarea publică de ceea ce au nevoie pentru a-și continua munca. Acesta intră în dezbaterile comunității, unde se iau deciziile de alocare a resurselor și de planificare a economiei.

Alternativ, ecologiștii pot lua inițiativa și pot cere tuturor tipografiilor să nu mai folosească anumite procese tehnologice și anumite chimicale. Tipografiile sunt rugate atunci să instaleze procese tehnologice non-poluante și să informeze comunitățile locale de ce au nevoie, și cât pot produce, odată ce noile procese sunt puse în funcțiune.

Bunăstarea muncitorilor e un alt factor foarte important de care trebuie să ținem cont. Societatea va trebui să se uite la gama variată de slujbe și să decidă dacă adaosul la fericirea umană, creat de acestea, merită timpul și efortul depuse de muncitori. Trebuie ca în fiecare an să fie produse noi varietăți ale aceluiași produs? Avem nevoie de atâtea ambalaje? Chiar ne trebuie mereu alte telefoane mobile? Planul trebuie să țină cont de sănătate și de siguranță. Unele procese de producție necesită folosirea unor chimicale foarte periculoase sau tehnici de muncă foarte dăunătoare omului. Un plan care maximizează producția poate avea efecte profund negative asupra muncitorilor în termeni de foarte multe ore de muncă și condiții de stres foarte mare. Informațiile despre efectele deciziilor de producție asupra situației muncitorilor pot fi adunate de către sindicate pentru a fi comunicate comunităților din locurile unde se muncește și comunităților localnicilor pentru a-i ajuta în deciziile de planificare.

Sunt mulți alți factori non-economici care trebuie luați în considerare, cum ar fi siguranța consumatorului și efectul pe care producerea unor anumite produse (de exemplu motoarele de mașini sau televizoarele) le au asupra calității vieții comunității.

Chestiunile economice

Planificarea democratică este o încercare de a găsi soluții pentru folosirea resurselor, atât naturale cât și produse de om, astfel încât să asigure cel mai bine nevoile tuturor oamenilor. Problema economică de bază este că cele mai multe materiale de alimentare a economiei – pământ, capital, mașinării, materii prime etc – au un potențial de folosire foarte diferit. Într-o lume în care resursele sunt limitate, e important să ne asigurăm că folosim materiale de alimentare pentru a produce o îmbunătățire semnificativă în bunăstarea oamenilor. Astfel, elaborarea unui plan economic implică decizii asupra căror proiecte trebuie aprobate și asupra căror proiecte trebuie respinse sau amânate din cauza lipsei resurselor necesare.

Unii socialiști susțin că trăim într-o lume cu atât de multă abundență, că nici o alegere economică nu trebuie făcută. Dar, trăim și într-o lume în care o uriașă cantitate de muncă e depusă de un număr foarte mare de oameni. Pentru ca materialele de aprovizionare economice să fie făcute folositoare, e necesară munca. În orice caz, unul dintre scopurile anarho-sindicalismului e de a reduce orele de muncă. Cu alte cuvinte, munca nu va fi la fel de multă, și, inevitabil, alegeri despre ceea ce trebuie să consumăm și ce trebuie să nu consumăm vor trebui făcute. Pentru a îndeplini toate dorințele unui individ, muncitorii trebuie să muncească foarte multe ore și acest lucru nu poate fi pretins și așteptat din partea lor într-o economie în care munca va fi voluntară.

Dinamici de planificare

În modelul nostru de planificare democratică, planul este o listă, în ordinea importanței, a tuturor bunurilor de consum și a serviciilor de care o comunitate are nevoie. Extinderea producției produselor din vârful listei, care sunt mai multe, are prioritate asupra extinderii producției de produse de la finalul listei. Odată ce comunitățile cad de acord asupra listei de priorități, întreprinderile o vor folosi pentru a organiza producția din propria lor inițiativă. Munca de zi cu zi a oamenilor nu va fi în nici un caz dictată de birocrați. Acest lucru e exclus.

Oamenii trebuie să decidă cum să folosească resursele limitate pe care le au pentru a-și asigura cât mai bine nevoile. Dacă locuințele și manualele sunt o prioritate, atunci către acestea se duc în primul rând resursele. Producția de bunuri considerate mai puțin folositoare trebuie crescută, numai dacă rămân resurse, odată ce prioritățile urgente au fost asigurate.

Când e vorba de asigurarea resurselor, producătorii și produsele din vârful listei au primii acces la resurse.

În mod natural, acest lucru înseamnă că aceste întreprinderi vor putea extinde mai ușor producția decât cele care produc bunuri care au o prioritate scăzută. Într-o lume bazată pe solidaritate, oamenii vor dori să comande numai ceea ce pot folosi pentru a crește producția de la locul lor de muncă, și nu vor comanda materiale pentru a le risipi.

Să luăm din nou tipografia de mai sus ca exemplu. Oamenii au decis că manualele trebuie să li se acorde o prioritate mai mare, astfel că școlile comandă mai multe manuale de la edituri, care în schimb fac mai multe comenzi către tipografie. Acest lucru înseamnă că cei care lucrează în tipografie trebuie să muncească în plus. La cealaltă parte a orașului e o fabrică de mobilă. Pentru a conserva pădurile, mobila de lemn primește o prioritate mai scăzută pentru a putea permite tipografiei să tipărească mai multe manuale. Lucrătorii din industria lemnului acordă astfel prioritate fabricii de hârtie, și nu companiilor de mobilă. Cum au mai puțin de lucru, muncitorii de la fabricile de mobilă vor avea mai puțin de muncă, iar comunitatea se va aștepta ca industria de mobilă să încurajeze o parte dintre muncitori să muncească în alte industrii unde e necesară de forță de muncă suplimentară. Muncitorii din fabrica de mobilă din orașul nostru pot decide să meargă să muncească la tipografie sau în alte întreprinderi care au nevoie de ajutor. E alegerea lor să facă așa, și nimeni nu îi poate obliga să meargă să muncească și unde să meargă să muncească.

Dar nu se reduce totul doar la stabilirea priorităților, desigur. Chiar dacă industria produce un anumit produs prioritar, nu vrem să consumăm toate resursele pentru acel produs și să le excludem pe celelalte. Astfel, trebuie să existe un fel de limită a producției de bunuri. De exemplu, societatea poate decide că, deși manualele sunt o prioritate, nu e nevoie să producem mai mult de 5 milioane de manuale pentru anul următor, așa că unele dintre resurse vor putea fi folosite pentru industriile care asigură prioritățile din josul listei.

Calcularea costului

Prioritățile și obiectivele, atunci, fac parte din planificare, dar încă trebuie să rezolvăm complet problema alocării de resurse. Să acordăm o mare prioritate producției de manuale e grozav, dar trebuie să ne facem și o idee aproximativă în privința costurilor resurselor pe care le implică această prioritate înaltă. 5 milioane de cărți pentru anul următor poate fi numărul ideal din punctul de vedere al școlilor și facultăților, dar putem să ne permitem să tipărim 5 milioane de manuale? Câtă producție de mobilă se va pierde, și este această pierdere acceptabilă?

Trebuie să ținem cont de nevoile diferite ale oamenilor și de dorințele lor în funcție de resursele care sunt disponibile. Mai mult, e vorba despre calcularea nevoilor oamenilor, precum și despre calcularea forței de muncă disponibile, a materiilor prime etc. Un capitalist decide dacă un proiect are sens economic, calculând costurile și beneficiile diferitelor propuneri în termeni monetari. Prețurile reflectă trei factori: resursele limitate care pot fi folosite, stocul limitat de produse finale și servicii, și profitul produs de cererea din partea consumatorului. În timp ce sistemul de prețuri oferă mijloacele prin care acești factori sunt luați în considerare, rămâne un mod grosolan de inadecvat de a decide care proiecte trebuie aprobate și care respinse. Cu toate acestea, un înlocuitor pentru prețuri poate fi găsit într-o economie care nu mai funcționează cu bani.

Răspunsurile simpliste cum ar fi „muncitorii vor produce ce le trebuie oamenilor, și va fi evident pentru toată lumea că așa se va întâmpla” nu merg. Triplarea programului de construire a locuințelor pentru anul următor poate părea o idee bună, dar oamenii ar putea aproba asta fără să aprecieze cantitatea mare de timp și de resurse necesare pentru îndeplinirea lui. Ar putea să nu mai lase nici o resursă disponibilă pentru construirea de școli noi, de spitale, sau de alte clădiri care sunt necesare comunităților locale. E mult mai clar și mai bine dacă costurile resurselor pot fi estimate înainte de începerea unui proiect. Cum costurile de producție nu pot fi calculate în termeni financiari într-o economie comunist libertară, ele sunt calculate în natură. Acest lucru înseamnă că costurile și beneficiile unui proiect economic sunt calculate în termenii efectului lor asupra disponibilității fizice de alte bunuri și servicii. De exemplu, costul pentru producerea a 300 de noi case poate fi calculat ca neconstruirea a 2 spitale.

Singurul mod de a face aceste tipuri de calcule pentru întreaga economie este printr-un model computerizat care poate arăta efectele economice ale adoptării unui set de priorități stabilite. Ar putea, de exemplu, arăta cât de multe spitale vor fi sacrificate dacă vrem să dăm locuințelor o prioritate mai mare, sau cu cât va scădea producția de mobilă dacă tipărirea manualelor e pe poziția 5 în lista noastră și noi alegem să producem 5 milioane de manuale.

Pentru a face acest lucru, modelul are nevoie de informații despre ce resurse există în toată economia; ce resurse sunt deținute de diferitele locuri unde se muncește, ce forță de muncă este disponibilă, la ce sunt pricepuți muncitorii și ce fel de munci vor să facă muncitorii, ce produce fiecare întreprindere sau fabrică cu resursele aflate în momentul acesta la dispoziție, și, foarte important, ce ar putea produce fiecare întreprindere dacă resursele ar crește sau ar scădea. Toate acestea vor forma un model de a găsi un răspuns la efectele produse într-o parte a economiei și la efectele creșterii producției în altă parte.

În exemplul nostru, computerul ar putea arăta că producerea a 5 milioane de manuale va însemna deturnarea unei cantități atât de mari de materie lemnoasă de la industria de mobilă că vor apărea liste lungi de așteptare. Computerul ar putea genera un plan alternativ prin care doar 3 milioane de manuale să fie produse și astfel pierderea pentru producția de mobilă nu va mai fi atât de mare.

Într-un sistem democratic, oamenii trebuie să aibă posibilitatea să facă alegeri diferite pentru planuri diferite. Folosirea tehnologiei computerizate moderne poate ajuta enorm acest proces. Deși efortul de a

modela întreaga economie în acest fel e vast, tehnologia computerizată modernă e capabilă să facă față acestei provocări.

Odată ce s-a căzut de acord asupra planului, nu mai e nevoie de nimic de la modelul computerizat. Întreprinderile vor munci potrivit priorităților care le sunt transmise. Muncitorii din industria lemnului știu că trebuie să producă cu prioritate hârtie, și nu componente pentru producătorii de mobilă. Muncitorii nu au nevoie de indicații precise de la computer – la urma urmei, planul se bazează pe predicțiile făcute chiar de muncitori despre ce pot face, date fiind variatele alocări de resurse. Acum e doar o chestiune de a încerca să facă astfel încât predicțiile lor să fie îndeplinite.

Desigur pot apărea probleme și lucrurile ar putea să nu meargă așa cum au fost plănuite. Vechea idee sovietică a planificării, în care chiar și activitatea economică la minut era complet predictibilă, e de domeniul trecutului, e total depășită. Orice predicție este o aproximare și, pe măsură ce informații noi sunt primite, modelele și prioritățile trebuie să se adapteze lor. Scopul planificării democratice este de a permite oamenilor să administreze această chestiune pentru a putea face față circumstanțelor neprevăzute și accidentelor. E despre oameni obișnuiți care învață să fie capabili să pună în mișcare forțe economice care le afectează viețile, și nu de a fi dominați de aceste forțe economice.

Unii ar putea susține că acest tip de planificare e prea complicat pentru a putea fi ținut sub control de oameni. Lista de bunuri și de servicii produse de economie, întocmită de consumatori, poate ajunge la sute de mii. Însă, imaginați-vă toate produsele nefolosite, toate serviciile și slujbele care sunt azi pe piață și cu care nu ne vom mai bate capul – cei care împrumută bani, moșierii, bunurile care nu funcționează așa cum ni se promite când le cumpărăm...

Desigur, producția planificată trebuie să fie sumarizată într-o formă care rezonază cu experiențele oamenilor din viața de zi cu zi. Deci, de exemplu, în loc să descriem modul de producere a sucurilor în termeni de x mii de litri pentru anul următor, putem folosi echivalentul de consumului dintr-o săptămână al unei gospodării medii, și așa e mult mai ușor de înțeles. Aceste obiective de producție vor fi părți voluntare odată ce planul e aprobat, și vor arăta dacă consumarea unei cantități mai mari decât aceasta îi va lipsi pe alții de produs și va duce la apariția lipsurilor.

Democrația economică

Cei de la dreapta susțin că planificarea economică e compromisă de lipsurile notorii și de ineficiența economiilor din blocul sovietic.

Însă, planificarea e necesară în toate economiile; diferența e că planificarea într-o societate comunist-libertară nu se face de sus în jos, și nu e o afacere ierarhică. În fosta Uniune Sovietică, ordinele obligatorii asupra oricărei activități economice ce putea fi concepută/imaginată erau transmise de sus în jos, de la centru către întreprinderile individuale. Într-o economie în care 12 milioane de produse diferite sunt produse, nu are cum ca acest proces să poată fi eficient. Nu e nici un folos ca un organism central să decidă producția de sus în jos până la ultimul tub de pastă de dinți.

Planificarea democratică e viabilă și în alt mod vital. Tipul de tehnologie necesară pentru planificarea democratică nu era disponibil în vechea Uniune Sovietică, unde folosirea computerelor pentru planificare, chiar și în anii 80, era restricționată de puterea de calcul mult mai redusă a acestora, așa cum era atunci. Nici nu existau rețele computerizate răspândite peste tot, iar acestea sunt necesare pentru a face legătura cu sistemul computerizat central care elaborează modelele de planificare. Acestea au apărut la ani după prăbușirea Uniunii Sovietice.

În al doilea rând, muncitorii sovietici erau parte a unui sistem în care nevoile vastului complex-industrial sovietic erau prioritatea numărul 1, iar asigurarea stilului de viață extravagant, de lux, al elitei birocratice era prioritatea numărul doi. Muncitorii nu aveau nici un cuvânt de spus în ce se întâmpla, și se alegeau cu beneficii foarte mici de pe urma muncii lor. Aceasta a dus la un cinism atotrăspândit, astfel încât ei munceau pe cât de puțin posibil, în timp ce șefii le spuneau secretarilor de partid și statului că întreprinderile de stat puteau produce mult mai puțin decât ar fi putut în mod real, astfel încât planurile lor să fie cât mai ușor de îndeplinit. Ei au și supraestimat resursele pe care le aveau, astfel încât să nu existe nici o presiune din partea statului asupra lor pentru a le folosi eficient. Acești factori au creat atât risipă, cât și lipsuri. Într-un sistem cu adevărat democratic, la care se angajează oamenii pentru a-l face funcțional, acest tip de comportament va fi rar.

Planificarea într-o societate comunist-libertară e o sinteză între local și global. Baza ei e solidaritatea, luarea deciziilor de către toți oamenii, și implicarea tuturor. Împacă nevoia pentru o perspectivă generală a activității din toată economia, cu nevoia de inițiativă și de feedback din partea colectivelor individuale ale muncitorilor și din partea comunităților locale. Combină de asemenea, și nevoia pentru sisteme tehnice de alocare a resurselor – planificarea cu nevoia de a ține tot procesul sub un control, direct și democratic. Toată lumea e implicată în cum funcționează lucrurile, nu doar o gașcă de tehnocrați. Prin urmare, e un mijloc practic de creare a unei genuine democrații economice.

Concluzie

Sunt multe lucruri care se pot spune despre ideile viitorului în ce privește economiile. Unele dintre acestea sunt doar analize, meditații, cugetări, altele sunt mai concrete, și unele dintre ele sunt fundamental necesare. Spunând acestea, în mod clar nu există nici un „plan” adevărat pentru o economie libertar comunistă – comunități locale și federații de comunități vor avea autonomia asupra ce sistem economic să folosească, conform principiilor anarho-sindicaliste. Și aici se găsește ceea ce e fundamental. Dacă ar fi să rămânem la principiile de bază, această economie poate funcționa. Care sunt aceste principii? Le-am discutat deja într-o anumită măsură, dar iată aici un sumar la îndemână care arată destinația la care vrem să ajungem, pe baza acestor principii.

În timp ce orice economie modernă va fi complexă, simplitatea economiei anarho-sindicaliste a viitorului constă în faptul că va fi definită de câteva principii de bază. Va fi o economie cu adevărat anarho-sindicalistă, dacă:

1. Nu există nici un mecanism de profit, sau de concentrare în mâinile câtorva a bunăstării și capitalului.
2. Locurile unde se muncește sunt conduse colectiv și sunt controlate direct și democratic de către muncitori.
3. Orice organisme de organizare/de administrare sunt formate numai din delegați care pot fi revocați imediat, trași la răspundere și care sunt aleși de adunările de masă și de adunările populare de la locurile unde se muncește sau din comunități.
4. Proprietatea (asupra mijloacelor de producție și resurselor) e deținută în comun (deși, în mod clar, avem dreptul la propriul nostru spațiu e locuit, la posesiuni personale etc.)
5. Toată munca e voluntară, și bunurile și serviciile sunt accesibile în mod egal tuturor. Banii, salariile și prețurile nu mai există.
6. Există un nivel semnificativ de planificare economică, dar nu e centralizat. Planificarea regională sau pe scară largă se referă la moduri de producție complexe și larg răspândite. Producția și consumul local nu fac obiectul planificării regionale, ci se bazează pe auto-susținerea comunității.

O economie care funcționează pe baza acestor principii este una care e mult mai dezirabilă și eficientă în asigurarea calității vieții, decât haosul capitalist din acest moment. Există foarte multe moduri în care oamenii vor simți nevoia să muncească voluntar, și există moduri diferite în care economiile locale și regionale ar putea funcționa. Unii oameni pot migra către economiile care le convin mai mult. Unele economii pot fi mai simple, bazate pe auto-susținere mai mult decât orice, altele vor fi mai integrate și vor produce produse complexe.

Sunt multe opțiuni, dar principiile vor asigura că toată lumea are timpul și posibilitatea de a se implica în planificare și de a participa la economia de care e interesat – ceva cu totul diferit de sistemul actual, putrezit, corupt, de un egoism cinic pe care avem nefericirea să-l ducem în spate.

A ajunge de aici acolo nu va fi ușor, dar capitalismul a fost creat de umanitate și poate fi înlocuit de umanitate. Acțiunea colectivă de a smulge controlul asupra propriilor noastre vieți economice din mâinile capitalismului este o revoluție care trebuia făcută de foarte multă vreme și de care avem disperată nevoie. Succesul înlocuirii capitalismului va fi măsurat de cât de mult ne va duce spre a prelua controlul

asupra destinului nostru, și nu prin transferarea lui către un alt sistem de putere, așa cum au făcut revoluțiile eșuate anterior. Progresul real e cel mai bine realizat nu prin producerea de planuri și schițe detaliate (pentru că aceasta e calea care alunecă în politici abstracte și duce la apariția conducătorilor), ci prin respectarea principiilor de bază (în viața reală, nu doar pe hârtie), și prin concentrarea eforturilor noastre pentru a începe să acționăm pentru schimbare reală. Democrația reală necesită solidaritate – și acest lucru înseamnă să cădem de acord asupra principiilor de bază și apoi să avem încredere unii în alții și în restul umanității că le putem duce la îndeplinire. S-o menținem o realitate e cheia.

Biblioteca Anarhistă

Solidarity Federation
Economia libertății: alternativa anarho-sindicalistă la capitalism
2003

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org